

1

‘Wat doen jullie hier?’ vroeg ik stomverbaasd.

De huiskamer van mijn opa zat vol familie en de buurvrouw was er ook.

Vanuit zijn leunstoel bij het raam zwaaide opa naar mij. ‘Hoi Stijn, ik ga dood, maar nu nog niet.’

‘Pap, alsjeblieft,’ zei mijn moeder zacht.

En tante Yvon zei: ‘Pap, zoiets zeg je toch niet tegen je kleinzoon!’

De anderen keken me aan alsof ze al meeliepen in opa’s begrafenisstoet.

Buurvrouw Ans stond op en mompelde: ‘Ik moest maar weer eens gaan.’ Haastig verdween ze naar de gang.

Opa en ik deden onze high five.

‘Ha die opa!’

‘Ha die Stijn!’

Ik ging tegenover hem zitten. Het was mijn vaste plek als hij vertelde over wolven met een spraakgebrek of duiven met hoogtevrees. Al was ik net dertien, ik vond zijn maffe sprookjes nog steeds leuk.

‘Ken je het verhaal van de zingende krab, die steeds groter en gemener werd?’

‘Nee pap,’ zei tante Yvon met een snik in haar stem, ‘nu geen grappen. Het is al erg genoeg.’ Daarna begon ze zachtjes te huilen en ze liep de kamer uit. Oom Laurence ging achter haar aan.

‘Altijd al een huilertje geweest,’ zei opa droog.

Ik grinnikte, waarop oudtante Miep mij aankeek alsof ze me wilde roosteren. Zij is een jongere zus van opa, maar ze gedraagt zich alsof ze de directeur van onze familie is. Leunend op haar stok kwam ze met moeite overeind en zei: ‘Marinus, we zijn allemaal verdrietig om jou en jij maakt er een lolletje van.’

‘En dat houden we voorlopig ook zo,’ zei opa en hij keek me aan met een twinkeling in zijn ogen. ‘Stijn, vanmorgen was ik in het ziekenhuis om de uitslag te horen.’

Ik knikte, want ik wist dat mijn opa een week geleden allerlei onderzoeken had ondergaan. Toen hij daarvan terugkwam, bracht hij op geheel eigen wijze verslag uit. ‘Ze hebben me flink te grazen genomen. Slang in mijn keel gepropt, een breinaald in mijn borst geramd, verplicht klodders slijm oprochelen en als toetje kreeg ik een camera in mijn kont.’

Ik had erom moeten lachen, maar mijn moeder bleef heel serieus en vond dat opa overdreef.

‘En vandaag hebben ze me verteld,’ zei opa, ‘dat er een krab in mijn lijf zit. Eentje met acht poten, twee gemene scharen en kleine valse oogjes. Elke dag maakt hij mij een klein beetje zieker en daar zingt hij een vrolijk liedje bij.’

Met zijn mooie donkere basstem begon hij te zingen:

‘Marinus, het is mooi geweest.

Je bent nu bijna honderd.

Dit is het einde van het feest.

Niemand wordt uitgezonderd!’

‘Je bent pas negenenzeventig,’ zei mijn moeder.

‘Anders rijmt het niet,’ zei opa.

Tante Yvon en oom Laurence kwamen terug van de gang en gingen zwijgend aan de grote tafel zitten.

Ik pakte opa's hand, kneep er zachtjes in en zei: 'Je moet wel honderd worden, hoor!'

Heel even verdwenen de ondeugende lichtjes uit zijn ogen. 'Het spijt me jochie, de honderd haal ik niet meer. Maar zolang dit ouwe lijf nog wil en die krab het me niet te moeilijk maakt, gaan we samen leuke dingen doen.' Hij stond op. 'Kom, we moeten de eendjes weer eens voeren.'

'Nou ja!' riep oudtante Miep verongelijkt.

Mijn moeder mopperde: 'Pap, we zijn hier niet voor niets.'

'Mereltje, ik vind het heel lief van je dat je er vanmorgen bij was in het ziekenhuis. Maar het is onzin dat je daarna de hele familie hebt opgetrommeld. Ja, ik ben ziek, zegt de dokter. En ik word nog zieker en ga dood, maar vandaag nog niet.'

'Er is toch nog hoop,' piepte tante Yvon.

'Ik ben wel oud maar niet gek, Yvon. Die dokter was heel eerlijk. Hij zei zoiets als: "Beste meneer Beekmans, ik geef je een kleine kans." Ook dat rijmt.'

Mijn moeder protesteerde. 'Hij had het ook over chemotherapie en bestralen. Dat zou hij niet zeggen als er geen hoop zou zijn.'

'Niks daarvan! Daar ga je van kotsen en je krijgt een blotebillenkop. Daar heb ik geen zin in.'

Tante Miep gaf een felle tik met haar stok op de grond en snauwde: 'Marinus Beekmans, gedraag je, je mag niet spotten met leven en dood. En ik wil het woord "kotsen" niet horen.'

'Het valt tegenwoordig reuze mee,' probeerde mijn moeder nog.

'Wat?' vroeg opa kortaf.

'Van die kop en dat... dat kotsen.' Mijn moeder durfde het bijna niet te herhalen. Het klonk erg grappig uit haar mond.

Mijn vader mompelde: 'Je kunt ook "vomeren" zeggen in plaats van kotsen.' Hij is net een wandelend woordenboek.

Opa stond op, pakte mij bij de hand en trok me de kamer uit. Ik maakte een hulpeloos gebaar naar de familie, alsof ik eigenlijk niet

weg wilde. In de gang hoorden we oudtante Miep nog roepen:
'Belachelijk, eendjes voeren. Dat Stijn dat nog wil!'
Opa knipoogde naar mij, terwijl hij zijn jas aantrok en zijn pet
opzette.
'Eendjes voeren' was één van onze geheime codes; we gingen iets
heel anders doen.

Als kleuter moest ik rennen om opa bij te houden, maar nu ging het gemakkelijk terwijl opa er toch stevig de pas in zette. Daarom kon ik het nog steeds niet geloven, toen hij zei: ‘Stijn, er komt een dag dat ik dit niet meer kan. Dan ga je niet zielig doen of huilen als een jonge zeehond, net als Yvon. En geen gemiep! Beloofd?’
 ‘Beloofd, opa.’

We liepen door de Rozenstraat, waar hij al zijn halve leven woonde. ‘Ik ga trouwens niet zitten wachten tot ik langzaam in elkaar stort van ellende en eindig als een plant, want ik stap er eerder uit.’

Ik schrok en stamelde: ‘Maar opa...’

‘Niks, “maar opa”. Misschien ga ik vanzelf dood, maar als het niet anders kan, wil ik euthanasie. Weet je wat dat is?’

‘Ja, dat je een prik krijgt en dat je dan... dan...’ Ik kon het niet zeggen.

‘Het betekent “goede dood” en dat is het ook. Het is niet zomaar een prik, want het gaat heel rustig en voorzichtig, zodat je stilletjes mag wegglijden.’

Aan het eind van de Rozenstraat op het parkeerplaatsje bij het park wachtte opa even. Toen zag ik pas dat hij stond te hijgen. ‘Even bijkomen. Hoe gaat het op school?’

Ik moest drie keer slikken voor ik kon antwoorden, want opa schakelde wel erg snel over van doodgaan naar schoolgaan.

‘Saai.’

‘Dus alles is saai?’

‘Geschiedenis is best leuk en Nederlands ook. De leraar Duits is grappig en ik doe mee met toneel.’

‘Mooi zo, Stijn. Oké, de ouwe hijger kan weer verder.’

We liepen het park in, langs de muziekkiosk en de vijver. Hij wees naar de kiosk. ‘Ik ben gestopt bij de harmonie.’ Opa speelde klarinet en ik vond het knap hoe hij met zijn grote handen en dikke vingers de kleppen bediende en het instrument liet zingen.

‘Waarom?’

‘Te weinig lucht. Zo kwam ik erachter dat er iets met mijn longen was.’

‘Dat vertel je me nu pas?’

‘Ja natuurlijk, ik ben niet van het klagen en zeuren. Dat kan altijd nog. Je kunt wel iets voor me doen als ik het straks zelf niet meer kan vragen.’

Shit, dacht ik, hij zal toch niet... en ik reageerde in paniek: ‘Ik ga je die prik niet geven, hoor!’ En het liefste wilde ik hard weglopen, maar opa bulderde van het lachen. Een mevrouw die ons passeerde met haar hondje, keek ons verstoord aan en liep met boze stappen verder.

‘Natuurlijk geef jij die prik niet. Maar ik verwacht dat bijna de hele familie tegen is. Die ouwe Miep omdat het niet mag van haar God; Yvon omdat ze het heel erg vindt dat ik zomaar doodga; Laurence is gewoon tegen en van jouw ouders weet ik het niet zeker. En wat vind jij?’

Nu drong het pas echt tot me door: mijn opa ging dood! Ineens rolden de tranen over mijn wangen. Opa zag het en zei streng: ‘Niet doen!’

Ik veegde mijn tranen weg en zei: ‘Mam had het over chemo en bestralen. Misschien kunnen ze je wel beter maken.’

‘Nee Stijn, die arts was heel eerlijk. Hij gaf me weinig kans. Met die chemo stoppen ze van alles in je lijf, waardoor ik misschien

nog een paar maanden langer leef, maar doodgaan zal ik toch.’
‘Er zijn ook mensen die er beter van worden, hoor! De moeder van een jongen uit mijn klas had ook kanker en is wél genezen.’

‘Je hebt kanker in allerlei soorten en maten en tegenwoordig kunnen ze al best veel mensen genezen. Ik heb alleen pech gehad, de dokter draaide er niet omheen. En als het dan toch moet, wel graag op mijn manier. Herinner jij je Doris nog?’

Natuurlijk, Doris was de lieve, grappige zwart-witte kat van oma en opa.

‘Onze Doris was oud en werd ziek. Hij ging een beetje strompelen en had moeite met eten. Maar hij bleef in bomen klimmen en achter de vogeltjes aan zitten. Die beestjes hadden geluk, want zo snel was die ouwe ook niet meer. En als je in zijn mooie gele ogen keek, zag je dat de dood aan hem knabbelde. En dat wist hij zelf ook heel goed.

Op een dag sprong hij bij mij op schoot, duwde zijn mooie stoere katerkop tegen mijn wang en vertrok weer. In de tuin ging hij nog even bij oma Gerda langs en streelde met zijn lijf langs haar benen. Daarna waren we hem kwijt. Wij zoeken en zoeken. We vonden hem op zijn lievelingsplekje achter de schuur, want daar groeit kattenkruid. Het leek net of hij lag te pitten tussen al de blauwe bloempjes, maar hij was morsdood. Ik denk dat hij eerst nog een snuifje heeft genomen van het kattenkruid, want daar werd hij altijd een beetje high van. Hij moet ook gedacht hebben: ik wil niet eindigen als een plant, maar wel tussen de planten. Ik zeg nog een paar leuke mensen gedag en dan ben ik weg. En zo ga ik het ook doen.’

‘O,’ zei ik, wat natuurlijk een onnozel antwoord was, maar ik wist echt niet wat ik anders moest zeggen.

‘Weet je wat het moeilijkste is? Dat je moet gaan zitten wachten tot je mag vertrekken.’

Hij stopte even en keek me indringend aan. Ik zag de dood nog

niet in zijn ogen, zoals bij Doris. ‘Luister Stijn, in de onderste la van de grote kast op mijn slaapkamer ligt een koektrommel. Daar stop ik binnenkort een envelop in met een brief waarin staat dat ik graag zachtjes wil wegglijden als de pijn te erg wordt. Ik probeer het eerst zelf te regelen met de dokter, maar als het nodig is en ik rare praatjes ga verkopen of alleen nog maar lig te reutelen, moet jij dat papier tevoorschijn toveren.’

Ik knikte aarzelend en dacht: is hij niet bang voor de dood? Of doet hij gewoon een beetje stoer?

‘We spreken een nieuwe code af. Als ik tegen jou zeg “kattenkruid”, dan pak jij die brief.’

‘Code Kattenkruid,’ herhaalde ik.

‘Beloofd Stijn? Kattenkruid is: grote kast slaapkamer, onderste la, koektrommel, brief.’

Ik zei: ‘Ja,’ maar ondertussen dacht ik : ik weet niet of ik dat kan. Opa doet net of ik geen dertien ben, maar dertig.

‘Goed,’ zei opa tevreden, ‘dan is dat geregeld, gaan we nu de eendjes voeren.’

3

Zwijgend liepen we verder over een pad met hoge bomen erlangs. Ik moest denken aan een spelletje dat we op de basisschool deden. ‘Zeg vijf dingen over iemand. In elk geval drie aardige en twee die je niet zo leuk vindt.’

Mijn opa was grappig, stoer en lief. Maar hij kon ook lomp en eigenwijs zijn.

Waarom probeerde hij die chemo niet? Waarom was hij zo koppig? Nou ja, ik moest toegeven dat die eigenwijsheid hem gered had toen oma Gerda twee jaar geleden stierf. De familie wilde dat opa naar een soort bejaardenhuis ging, omdat hij niet goed voor zichzelf zorgde. Opa was opzichter in de bouw geweest en handig in muurtjes metselen of badkamers verbouwen, maar thuis had oma altijd alles gedaan.

Na oma's dood at hij alleen nog boterhammen met kaas, maakte hij het huis niet meer schoon en waste hij zich nog af en toe. Naar zijn schaakclub en de harmonie ging hij niet meer. En volgens mijn moeder dronk hij nogal veel. Ik had er eigenlijk niks van gemerkt tot opa een keer vroeg of ik wat lege wijnflessen naar de glascontainer wilde brengen. ‘Zeg het maar niet tegen je ouders,’ zei hij, toen ik met twee zware tassen de deur uit liep.

Op een dag klaagde hij tegen mij: ‘Nu willen ze me hier weg hebben en ik mis oma elke dag.’

Zo treurig had ik opa nog nooit gezien.

‘Stijn, wat moet ik doen?’

‘Opa, het is je eigen schuld. Je stinkt en het is hier een puinhoop.’ Hij kwam overeind uit zijn stoel, staarde me aan met die felle blauwe ogen waar ik vroeger soms bang voor was en snauwde: ‘Ho ho Stijn, zoiets zeg je niet tegen je opa!’ Daarna zakte hij terug in zijn stoel en mompelde: ‘Je hebt gelijk en jij bent de enige die het zeggen mag. Nou ja, bijna de enige, want Leendert zei ook al dat ik een schop onder mijn kont verdien.’ Opa en Leendert zaten samen in de harmonie en ze waren al jaren goede vrienden.

Oké, dacht ik, als Leendert het zegt, dan doe ik er nog een schepje bovenop. ‘En je moet al die haren knippen die uit je neus en je oren groeien. En ophouden met al die flessen wijn en weer gaan schaken en spelen in de harmonie.’

Een paar dagen later kwamen tante Yvon en oom Laurence langs met de invulformulieren voor een verzorgingstehuis. ‘Hun bek viel open van verbazing,’ vertelde opa mij later met een brede grijns. Hij had hen begroet met een vrolijk deuntje op zijn klarinet. Zelf zag hij er keurig uit en rook hij fris. Verder was het hele huis ge-poetst, had hij zijn vieze kleren naar de wasserette gebracht en voor zichzelf gekookt.

Aan mij vertelde hij dat hij altijd goed opgelet had ‘hoe oma het deed’. En op internet had hij een website gevonden met daarop: ‘Eenvoudige maaltijden voor elke dag.’ Na een paar mislukkingen had hij voor het eerst zelf stampot gemaakt. ‘Wel meteen voor vijf dagen, anders blijf je aan de gang.’

Vanaf die tijd liet de familie hem met rust. Mijn ouders kregen zelfs bewondering voor hem.

Alleen tante Yvon bleef zich zorgen maken.

‘Je tante is een schat,’ zei opa tegen mij, ‘maar ze zaait altijd meer paniek dan nodig is. Nou wil ze ook nog dat buurvrouw Ans elke dag even langs komt om te kijken of het goed met me gaat.’

‘Doe je dat?’ vroeg ik.

‘Vooruit maar, om van het gezeur af te zijn. Zolang ik in mijn huisje kan blijven wonen, vind ik alles best.’

Hij vond het zelfs goed dat zijn buurvrouw een sleutel kreeg.

‘Maar ik wil niet dat ze hier zomaar binnenvalt. Gewoon eerst aanbellen tot meneer Beekmans himself de deur openmaakt.’

‘En als je niet opendoet?’ had mijn moeder gevraagd.

‘Dan minstens tien minuten wachten, want misschien staat meneer Beekmans himself in zijn blote kont en dat overleeft ze niet.’

Hij had zijn buurvrouw altijd ‘De heks van hiernaast’ genoemd. En zo zag ze er ook uit: mager, pinnig en met twee glurende oogjes achter een grote bril. Maar sinds ze iedere dag aanbelde om te vragen of alles goed was, heette ze: de spion van Yvon.